

П. В. МИРОНЕНКО

ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПОЛІТИЧНОЇ ВОЛІ

На сучасному етапі суспільно-політичного розвитку однією з найважливіших наукових та практичних проблем можна вважати реалізацію вольових зусиль у процесі забезпечення політико-владної діяльності. З розвитком суспільства, зокрема стрімким поширенням комунікаційних технологій та становленням масового суспільства, політична діяльність дедалі більше віддаляється від принципів раціоналізму епохи Просвітництва й вбирає ті аспекти, що пов'язані з явищами підсвідомості, емоційним сприйняттям світу політичного, й зокрема вольовим супроводом політичної діяльності. І саме цій проблемі присвятила своє монографічне дослідження «Політична воля як чинник державотворчої діяльності: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти» докторантка Інституту держави і права ім. В. М. Корецького НАН України В. О. Смірнова.

Звичайно, різні аспекти проблеми політичної волі досліджувались у зарубіжній та вітчизняній науковій літературі. По-перше, їй присвячено багато праць у галузях філософії, психології, соціології, правознавства. По-друге, у політології цьому питанню присвячена значна кількість праць, у яких висвітлюються теоретичні аспекти функціонування політичної влади. Проте комплексних досліджень, присвячених конкретно ролі політичної волі у здійсненні політики, на нашу думку, явно бракує. До того ж авторська позиція, при всій суперечно-

сті досліджуваного явища, є досить конструктивною, з приводу чого в роботі зазначається: «Важливою ознакою змістовного наповнення поняття «політична воля» є здатність останньої інтенсифікувати якісні політичні перетворення».

Відтак дана монографія є надзвичайно актуальною. Авторка чітко формулює проблему, глибоко обґрунтовує завдання дослідження, серед яких особливо слід відзначити: з'ясування можливостей і меж застосування політичної волі в державотворчій діяльності; виявлення мотиваційних чинників вирішення політичних проблем вольовими зусиллями; дослідження об'єктивних передумов і суб'єктивних проявів політичного волюнтаризму; визначення параметрів політичної волі як модернізаційного ресурсу влади й запоруки успіху політичних реформ. І те, що дослідниця розглядає проблему політичної волі в контексті державотворчої, а не в цілому політичної діяльності, можна вважати логічно вмотивованим, враховуючи сучасний період розвитку політичної системи України, зокрема значний рівень розчарування населення у функціонуванні постмайданної влади, нездатності останньої втілити в життя ті ідеали, які задекларувала Революція Гідності. У цьому контексті слід погодитись із висновком В. О. Смірної: «У сучасних умовах дослідження політичної волі набуває особливої актуальності для суспільств перехідного типу, до числа яких належить й українське. Адже від того, яким чином на практиці реалізується політичне волевиявлення у найширшому його розумінні, залежить у таких державах успішність здійснення демократичного транзиту та втілення національних модернізаційних проєктів».

Монографія засвідчує ґрунтовне опрацювання В. О. Смірноюю історіографії проблеми, її поважне, але водночас творче ставлення до результатів досліджень попередників, вміння використовувати існуючі здобутки для розвитку теорії функціонування політичної волі. Йдеться про глибоке осмислення потенціалу філософсько-політичної думки від А. Шопенгауера, Ф. Ніцше, Л. Петражицького, Х. Ортеги-і-Гасета до Ж.-П. Сартра, Х. Арендт, Р. Даля, Д. Гелда, Дж. Лінца. А також

всебічний аналіз напрацювань сучасної української політології. Особливо привертає увагу кореляція понять політичної волі та політичної відповідальності, політичної волі та політичної свободи, цілеспрямованих вольових зусиль і волюнтаризму, об'єктивних і суб'єктивних чинників модернізації.

Цілком логічно, що авторка аналізує проблему політичної волі в контексті здійснення політичного лідерства. Адже останнє не обмежується функцією політичного керівництва, а пов'язане з реалізацією поставлених цілей, мобілізацією громадян на їх досягнення. Про це, зокрема, свідчить систематизований у монографії досвід втілення вольових аспектів здійснення влади політичними лідерами другої половини ХХ – початку ХХІ століть, серед яких виділяються імена західних реформаторів Шарля де Голля, Конрада Аденауера, Маргарет Тетчер, Рональда Рейгана та пострадянських лідерів вождистського типу, таких, як Олександр Лукашенко, Нурсултан Назарбаєв, Гейдар Алієв, Володимир Путін. З огляду на це важливим здобутком дослідження є актуалізація й порівняння характерних рис політичної волі лідера за демократичного та авторитарного політичних режимів.

Враховуючи сучасний розвиток політичних процесів в Україні, важливим є аналіз проблеми політичної волі в контексті забезпечення модернізації суспільства. Звичайно, не можна обмежувати цю проблему необхідністю ухвалення непопулярних політичних рішень, однак авторка теж намагається вийти за межі такого тлумачення, аналізуючи викривлення владно-вольових проявів у процесі демократизації, звертаючи особливу увагу на такі негативні явища як слабкість владно-суспільної взаємодії, політиканство, популізм, зрощення влади і бізнесу, демагогія, спотворення механізмів реалізації громадських інтересів, авантюризм, бюрократизація державного управління, сваволя, дистанціювання політичних партій від проблем пересічних громадян.

Звичайно, не можна сказати, що монографія вичерпала усі аспекти досліджуваної проблеми. Зокрема, приділено недостатньо уваги аналізу сучасної зарубіжної літератури. Слід

погодитись з інституційним підходом авторки, але варто зауважити, що державотворчу діяльність здійснюють не лише органи влади, еліти та лідери, а й різні соціальні групи, непрофесійні політики тощо. Цей аспект не знайшов у роботі належного відображення. В цілому ж монографія є інноваційним, самостійним дослідженням і становить собою суттєвий внесок у вирішення актуальної наукової проблеми.